



УДК 342.97

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Мельник В.І., аспірант

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Статтю присвячено дослідженню проблемних питань охорони громадського порядку в сільській місцевості, пошуку шляхів його удосконалення.

Ключові слова: громадський порядок, охорона громадського порядку, суб'єкти охорони громадського порядку, сільська місцевість, територіальні громади, місцеве самоврядування, органи внутрішніх справ.

Статья посвящена исследованию проблемных вопросов охраны общественного порядка в сельской местности, поиску путей его совершенствования.

Ключевые слова: общественный порядок, охрана общественного порядка, субъекты охраны общественного порядка, сельская местность, территориальные общины, местное самоуправление, органы внутренних дел.

Melnyk V.I. ORGANIZATIONAL ASPECTS OF IMPROVEMENT OF PUBLIC ORDER PROTECTION IN RURAL AREAS

The article is dedicated to problems of public order protection in rural areas and ways of its improvement.

Key words: public order, public order protection, subjects of public order protection, rural areas, territorial communities, local government, internal affairs bodies.

Постановка проблеми. Статтею третьою Конституції України [1] забезпечення прав і свобод людини визнано головним обов'язком держави, необхідною умовою виконання якого є забезпечення належного громадського порядку. Можемо стверджувати, що в сучасних умовах розвитку нашої держави охорона громадського порядку є одним із найважливіших завдань. Суб'єктами охорони громадського порядку є державні органи, створені спеціально для охорони громадського порядку, основне місце серед яких відведено органам внутрішніх справ, громадським організаціям, органам місцевого самоврядування.

Ступінь розробленості проблеми. Загальнотеоретичні положення організації громадського порядку, його охорони досліджувалися у наукових працях О.М. Бандурки, Ю.П. Битяка, І.П. Голосніченка, М.І. Єропкіна, А.П. Ключніченка, М.В. Корнієнка, М.В. Лошицького, В.П. Нагребельного Ю.О. Тихомірова, В.Є. Чиркіна, К.В. Шоріна та інших учених.

Мета статті. Наразі існує потреба узагальнення наукової думки з урахуванням реалій сьогодення, що, в свою чергу, вимагає поглибленого вивчення поняття громадського порядку, шляхів удосконалення його охорони в сільській місцевості. Варто вказати, що дослідженню питань охорони громадського порядку з урахуванням особливостей сільської місцевості увага практично не приділялась. Саме це і визначає представлену наукову працю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи питання забезпечен-

ня охорони громадського порядку в сільській місцевості, виявляючи проблеми, що виникають при її здійсненні, й визначаючи перспективи розвитку цієї системи, проаналізуємо формально визначені заходи, які вживаються на місцевому рівні й вважаються раціонально достатніми (специфічними) для підтримання благополуччя за межами міст, на територіях, де відсутня урбанізація.

На жаль, мусимо констатувати, що адміністративною наукою до сьогодні не вироблено системи організаційних заходів забезпечення охорони громадського порядку в сільській місцевості як інституту, які мають регулювати суспільні відносини у цій сфері.

Зазначимо, що поняття «громадський порядок» вживається у чинному законодавстві України (зокрема, в статтях 34, 35, 39 Конституції України), його визначення також дають провідні вітчизняні науковці.

Громадський порядок – це складне соціальне явище, забезпечення якого вимагає комплексного підходу. Виходячи з норм чинного законодавства та практики діяльності правоохоронних органів, можна зробити висновок, що зміст громадського порядку складають такі системи суспільних відносин:

- система суспільних відносин, що забезпечує життя, здоров'я, честь і гідність громадян;

- система суспільних відносин, що забезпечує збереження власності;

- система суспільних відносин, що забезпечує нормальну діяльність підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян [2].

Отже, громадський порядок – це урегульована правовими та іншими соціальними нормами система суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, повагу честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі [3, с. 356].

Розглянемо громадський порядок у широкому та вузькому розумінні. Так, М.В. Лошицьким у широкому значенні громадський порядок визначено як політико-правову категорію, а у вузькому – як предмет конкретної охоронної діяльності [4, с. 38].

У Кодексі України про адміністративні правопорушення надано таке визначення громадського порядку: неухильне дотримання громадянами правил поведінки в громадських місцях (на вулицях, площах, стадіонах, в парках, гуртожитках, жилих будинках та ін.), що забезпечує спокійні умови для суспільно-корисної діяльності, побуту та відпочинку людей» [5, с. 3-12].

Слушно є думка М.В. Корнієнка, який зазначає, що проблема громадського порядку та його охорони має не лише наукове, а й практичне значення, оскільки зміст громадського порядку, активність його охорони чинять значний вплив на стабільність прав громадян, усебічне задоволення їх матеріальних і духовних потреб [6, с. 5]. Тому, на думку вченого, важливо вбачається необхідність подальшого вдосконалення стану громадського порядку, зокрема в сфері захисту прав громадян [6, с. 6-7].

На нашу думку, найбільш вдале визначення поняття охорони громадського порядку належить А.М. Подоляці [7, с. 2223], під яким варто розуміти зумовлений закономірностями розвитку суспільства та здійснюваний правоохоронними органами та іншими державними органами й громадськими організаціями за активної участі громадян комплекс заходів, спрямованих на забезпечення дотримання правил, які регулюють стосунки між людьми у сфері суспільного, політичного, приватного життя та побуту, профілактику і припинення правопорушень, притягнення до відповідальності винних у порушенні встановлених законом правил, захист прав і свобод людини і громадянина, інтересів держави і суспільства від злочинних та інших антигромадських посягань.

Охорона громадського порядку – це здійснення державними органами, громадськими організаціями та окремими громадянами заходів щодо забезпечення недоторканості людини, захисту її конституційних прав і свобод, власності та створення умов громадського спокою, нормальних умов функціонування державних

органів, установ, підприємств, організацій всіх форм власності. Такими заходами є: а) створення законодавчих та інших нормативних актів, що регулюють сферу охорони громадського порядку; б) діяльність органів держави та громадських організацій по забезпеченню реалізації цих актів. Охорона громадського порядку здійснюється трьома способами: кримінально-правовим, цивільно-правовим та адміністративно-правовим [8].

На наш погляд, зміст охорони громадського порядку полягає, перш за все, в попередженні правопорушень, їх профілактиці, створенні обставин, за яких ті чи інші дії та бездіяльність окремих осіб не порушують прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у громадських місцях.

У свою чергу, зміст охорони громадського порядку в сільській місцевості полягає в безпосередньому забезпеченні та створенні відповідних умов на території певної адміністративної одиниці. Тому організаційно-правове, фінансове, матеріально-технічне забезпечення охорони громадського порядку в сільській місцевості є частиною компетенції органів місцевого самоврядування та являє собою можливість забезпечення особистої і майнової безпеки громадян, поваги до їх честі, гідності, підтримання громадського спокою, створення сприятливих умов для нормального функціонування підприємств, установ, організацій.

Забезпечення громадського порядку ґрунтується на комплексному підході й містить такі способи реалізації: а) всебічне правове і соціальне забезпечення громадського порядку, належних умов праці, відпочинку і побуту людей; б) ефективну діяльність спеціальних правоохоронних органів (внутрішніх справ, Служби безпеки, прокуратури, суду та ін.) і громадських організацій (добровільних народних дружин, об'єднань, які сприяють діяльності органів внутрішніх справ тощо); в) дисциплінарні, адміністративні, кримінальні та інші види юридичної, а також моральної відповідальності за порушення громадського порядку.

Так, здійснюючи охорону громадського порядку, уповноважені державні органи виконують профілактичну, адміністративно-процедурну та кримінально-процесуальну функції. Форми і методи охорони громадського порядку визначаються організаційною структурою суб'єктів охорони, змістом їхньої діяльності, а також їхніми функціями.

Отже, мета охорони громадського порядку полягає у забезпеченні соціального благополуччя, нормального розвитку су-



спільства, стабільності політичної та економічної систем, ефективності правових форм регулювання суспільних відносин у різних сферах життя.

Вибір дієвих заходів забезпечення громадського порядку в сільській місцевості передбачає врахування низки чинників, серед яких особливості адміністративно-територіальної одиниці – територія, кількість населення, його демографічний склад, соціально-економічна інфраструктура території, наявність транспортних мереж, поширеність правопорушень, присутність криміногенного елементу та ін.

Говорячи про вдосконалення охорони громадського порядку, зокрема і в сільській місцевості, необхідно врахувати той факт, що в сучасних умовах охорона громадського порядку полягає не лише в правоохоронному обслуговуванні населення, а й соціальному, що обумовлено, насамперед, процесами демократизації, які відбуваються в нашій державі. Це, в свою чергу, вимагає збільшення масштабів взаємодії органів внутрішніх справ з різними соціальними групами населення і суспільством у цілому.

Крім того, варто констатувати, що забезпечення охорони громадського порядку на певній території є не лише обов'язком державних органів, а й правом територіальних громад та органів, які ними формуються. Наразі є очевидним той факт, що реформування органів внутрішніх справ і становлення інституту місцевого самоврядування – взаємопов'язані процеси.

Ураховуючи складність і необхідність значних фінансово-матеріальних витрат для реалізації охорони громадського порядку, видається очевидним, що коштів місцевого бюджету для вирішення цих питань недостатньо. З огляду на те, що мова йде про реальну загрозу життю та здоров'ю громадян, питання організації охорони громадського порядку мають бути пріоритетними на всіх рівнях влади.

Розглядаючи питання охорони громадського порядку в сільській місцевості, важливо акцентувати увагу і на відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування як перед населенням, так і перед державою. У цьому також виявляється взаємозв'язок між народом і державою, оскільки охорона громадського порядку є питанням місцевого значення, а місцеве самоврядування, в свою чергу, є особливою формою влади.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що громадський порядок як вид безпеки виступає важливим елементом правової основи життєдіяльності громадян і являє собою систему суспільних відносин, яка виникає і розвивається в процесі спілкування її учасників переважно в громадських місцях, і регулюється правовими та іншими соціальними нормами, дотримання яких забезпечує особисту і громадську безпеку людей.

З метою підвищення ефективності реалізації аналізованого питання вбачається доцільним: по-перше, більш активне залучення громадян до охорони громадського порядку; по-друге, посилення координуючої ролі органів місцевого самоврядування в охороні громадського порядку.

Вдосконалення системи організації охорони громадського порядку органами місцевого самоврядування передбачає необхідність створення єдиної концепції самостійного здійснення охорони громадського порядку органами місцевого самоврядування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141
2. Організація діяльності міліції громадської безпеки: мультимедійний навч. посіб. [Електронний ресурс] / С.Ф. Константінов, С.Г. Братель, О.Ю. Дрозд, В.М. Білик та ін. Нац. акад. внутр. справ. – Режим доступу: <http://www.naiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-administrativnoyi-diyalnosti/vidannya-kafedri/perelik-naukovih-publikacij/>.
3. Юридична енциклопедія: [в 6 т.] / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: «Укр. енцикл.», 1998. – Т. 1: А – Г. – 672 с.
4. Лошицький М.В. Адміністративно-правові відносини в сфері охорони громадського порядку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / М.В. Лошицький; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2002. – 181 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 груд. 1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
6. Корнієнко М.В. Роль органів внутрішніх справ України в охороні громадського порядку при ускладненні оперативної обстановки: [монографія] / М.В. Корнієнко. – Дніпропетровськ: Україна, 2001. – 430 с.
7. Подоляка А.М. Правове регулювання охорони громадського порядку: монографія / А.М. Подоляка. – Х.: Золота миля, 2008. – 352 с.
8. Плохой І.І. Поняття громадського порядку [Електронний ресурс] / І.І. Плохой // Форум права. – 2009. – № 3. – С. 500-505. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09piipgp.pdf>.